

Hayvancılıkta Ezber Bozulmalı;

Hesabı Doğru Yapmak Gerek!

Ülkemizde hayvancılığın durumunun değerlendirildiği her türden kitap, makale, yorumu incelerseniz sorunların tespitinde aşağı yukarı aynı başlıkları, aynı cümleleri görürsünüz. Bu cümleler uzun zamandır üniversite eğitimi çağından başlayıp her platformda karşımıza çıkan ifadeler olarak görülür ki standart ezber halini almıştır.

Belki türlere göre bu maddeler biraz farklılık gösterebilir ama ana hatlarıyla ezber cümlelerimiz birbirine yakındır;

Yetiştirilen ırkların verimlerinin düşüklüğü,

Kültür ırkı hayvan sayısının yetersizliği,

İşletmelerin küçük olması, ekonomik işletme büyüklüğünde olmayışları,

İşletmelerde gerekli teknolojinin kullanılmayışı,

Kırsal kesimdeki nüfusun fazla olması,

...

Sıralanan sorunları ilave ettiğimizde de büyük benzerliklerle eş anlamlı ifadeleri görmemiz mümkündür.

O halde bu işi bilenler hep bir ağızdan bunları söylüyorlarsa doğrudur demekten başka seçenek kalmıyor. Gerçekten de bu maddelerin herhangi birine yanlış diyebilmek mümkün değil. Öyle ise neden "bu ezber bozulmalı?" diye başlık attık.

Nedeni aslında oldukça basit. Üretimin yetersiz oluşundaki faktörlerin doğru tespit edilmesi, bunların düzeltilmesi ile ilgili hesabı doğru yapmak ile ilgili sorun olarak karşımıza çıkıyor! Yani matematikteki basit dört işlemi iyi yapmak gerekiyor. Öyle karmaşık denklemlere girmeye, çözmeye çalışmaya da ilk etapta gerek yok. Hesabı birlikte yapalım.

Ülkemizde en kapsamlı yapılan (TÜİK) tarım sayımlardan 2001 Tarım Sayımı sonuçlarına bakalım.

Tarım işletmelerinin toplam arazi varlığı :184.329.490 da

Bitkisel+Hayvancılık İşletmeleri %72,38 : 133.417.680 da

Yalnız Hayvancılık Yapanlar %0, 23 : 423.957 da

Bu arazilerin kullanım durumu ise;

Tarla arazisi : % 66,47 ; 122.523.810 da

Nadas arazisi : %14,85 ;27.372.929 da

Meyve ve ağaç :% 9,79 ;18.045.857 da

Sebze ve çiçek bahçeleri :%2,1	; 3.705.022 da
Çayır :%2,30	; 4.239.578 da
Tarıma Uygun kullanılmayan : %2,54	; 4.681.969 da
Otlak :%0,73	; 1.345.605 da
Koruluk ve Orman : %0,51	; 940.080 da
Tarıma elverişsiz : %0,80	:1.474.635 da
Sulanan arazi :% 19,02	:35.059.469 da

Bu tabloya göre işletmelerin çayır ve otlak alanları toplam arazinin %3,03 kadarını oluşturmakta olup 5.585.183 da araziden oluşmaktadır. Bu arazilerden iyimser bir tahmin ile 250 kg/da kuru ot ve karşılığı kaba yem temin edildiği varsayılırsa ancak 1.396.295 ton kuru ot kadar kaba yem temin edilebiliyor demektir.

Büyük Baş Hayvan Birimi olarak kabul edilen bir hayvanın ağırlığı 500 kg, bir baş dişi damızlığa karşılık işletmedeki takribi hayvan (inek+buzağı+dana+düve) miktarının 1,6 BBHB olduğunu kabul edelim. Diğer kabullerimiz ise karlı işletmeciliğin gereği yemin kuru madde ihtiyacının %70 kadarının kaba yemden karşılanması, hayvanın kuru madde ihtiyacının ise canlı ağırlığının % 2,5'i kadar olmasıdır.

Bu durumda işletmelerin çayır mera alanları kaç baş kültür ırkı damızlık hayvanın ihtiyacını karşılar? Bu kabullere göre 1 baş damızlığın kuru madde ihtiyacı 4562 kg/yıl, 1,6 BBHB için ise 7300 kg/ yıl dır. Kuru ot olarak düşünürsek takriben 1,6 BBHB için 8395 kg yapmaktadır. Sorumuzun cevabı ise 166.325 baş damızlık ana ve bunlarla birlikte bakılacak genç materyaldir.

Bu 103.953 baş damızlık ve bu miktarının %80 verimde olması ile 83.000 baş sağmal inek demektir. Bu damızlıkların 5.000 kg/yıl süt verimi kabul edilirse işletmelerin çayır mera alanları ile kaba yem ihtiyacı karşılanabilen kültür ırkı ineklerden yılda 415.000 ton süt elde edilebiliyor. Bu miktar süt mevcut süt üretimimizin takriben % 4,2 lik kısmını karşılamaktadır.

O halde büyükbaş hayvancılığın kaba yem ihtiyacı büyük ölçüde işletmelerin tarla arazilerinden karşılanmak zorundadır. Mevcut süt üretimimiz ve bu üretimi karşılayacak kültür ırkı sığırlardan süt üretiminin karşılanması esas alınır ne kadar arazi gerekir. Bu alanların kaliteli kaba yem için sulu alan olması gereklidir ve ülkemizdeki sulu alanlardan bölgelere göre çok değişmekle birlikte iyimser değer olarak takribi 1000 kg/dekar kaba yem kuru maddesi üretildiğini dikkate alalım.

Aynı varsayımlarla hali hazır üretimimiz olarak tahmin edilen 10 milyon ton süt üretimi için 2.000.000 baş sağmal inek ve buna bağlı 2.400.000 baş ana damızlık gereklidir. İşletmenin devamlılığı için gerekli buzağı ve genç dişi materyal ile birlikte 3.840.000 BBHB demektir. Gerekli kuru madde ihtiyacı ise 17.518.080.000 ton/yıl, kaba yem kuru maddesi ihtiyacı ise 12.262.656 ton/yıldır. Diğer bir ifade ile hali hazır süt üretimimizi karşılayacak sığırların kültür ırkı olması ve arzu edilen işletme kriterlerine uygun üretim yapabilmesi için kaba yem ihtiyacını karşılayacak 12.262.656 dekar sulu arazinin bu amaçla kullanılması gereklidir.

Her ne kadar ciddi dayanakları olmasa da ve yürütülen politikalarla imkansız olarak görünse de 2013 yılı için Bakanlık 25 milyon ton süt üretimi hedeflemiştir. Bu hedefe ulaşmak için ise 6.000.000 baş kültür ırkı ana damızlık gerekmektedir. Bunun karşılığı 9.600.000 BBHB dir. Bu miktar damızlık için ise her yıl 30.656.640 dekar sulu ziraat alanına ihtiyaç olacaktır.

İşletmelerin arazilerinden sulu tarım yapılan alanın 40 milyon dekardan az olduğu gerçeğini dikkate aldığımızda ne kadar gerçekçi olabiliyoruz. Hayvancılık işletmelerinin modern işletme yapısında, kültür ırkı sığırlardan oluşması halinde mevcut süt üretiminin sürdürülebilmesi için çayır meralardan sağlanacak % 4,2 lik üretimi saymazsanız, sulu tarım alanlarının %35 lik kısmının kaba yem üretimine ayrılması gerekmektedir.

Bu hesabı hedeflenen süt üretimine göre yaptığımız takdirde ise hali hazır sulu alanlarımızın tamamına yakın (%88) kısmının her yıl kaba yem üretimine ayrılması gerekir. Verimi zorlamak suretiyle ikili münavebe yapılırsa 60.000.000 dekar, verimli bir üretim için üçlü münavebe yapılırsa 90.000.000 dekar sulu ziraat alanı gerekir ki mevcut sulu arazinin 2,5 katından fazla bir sulu ziraat alanına ihtiyaç bulunmaktadır. Tarım işletmelerinin tüm arazi varlıklarının %48 inin sulamaya açılması, yani sulanan arazinin iki buçuk katına çıkartılması gerekliliği anlamına gelmektedir.

Hesapları yaparken et ihtiyacını karşılayacak besi hayvanlarının kaba yem ihtiyacı ile küçükbaş ve diğer türlerin ihtiyacı kaba yem dikkate alınmamıştır. Kesif yem maddeleri için gerekli üretimler, bitkisel kaynaklı gıdalar, sanayi bitkileri için gerekli alanlar yani ülkenin ihtiyacı başta gıda ürünleri olmak üzere arazi kullanım zorunluluğu top yekün dikkate alınmak zorundadır. O halde mevcut süt üretiminin sürdürülebilmesi için gerekli sulu arazi miktarı için işletmelerin arazilerinin %35 lik kısmı kaba yem üretimi için ayrılabilir mi? Kaba yem üretimi bu boyutta alternatifsiz ürün olabilir mi? Tabii ki hayır!

Demek oluyor ki hayvancılık ile ilgili problem olarak gördüğümüz öncelikli hususlar çözüldüğünde problem çözülüyor! Ülkemizin kaba yem üretim potansiyeline ve üretim özelliklerin çarpıp kalıyor. Diğer ifade ile ülkemizin ihtiyaç duyduğu sütü modern yapıdaki işletmelerde kültür ırkı hayvanlar yetiştirmek suretiyle karşılama imkanımız bulunmuyor! Çünkü; işletmelerin ihtiyacını karşılayacak gerekli kaliteli kaba yem üretecek arazi bulunmuyor!..

O halde hayvancılığın problemlerini tartışırken tekrarladığımız bu ezberi bozmak zorundayız. Hesabımızı yeniden yapmak zorundayız. Ülkemizin gerçeklerini dikkate alarak, bölgelerimizin özelliklerini,

havzaların özelliklerini, kaba yem kaynaklarının ve üretilebilen kaba yemlerin özelliklerini dikkate alarak nerede nasıl bir hayvancılık yapılmalı, onun kararını vermek ve ona göre fikir, ona göre politika üretmek zorundayız. Bu ezberle, bu politika ile ancak global sermayeye daha fazla pazar açmak için uğraşırız, boğazımızdan dışa bağıllığımızı daha da artırırız.

Bu ifadeler modern işletmelerden vazgeçilmeli anlamını taşıyor! Ekolojinin imkan verdiği bölgelerde olması gerekmektedir ki kültür ırkı hayvancılık işletmelerinin gelişimi de bu yöndedir. Bununla birlikte ekolojinin gerektirdiği işletme yapılarının, hayvan popülasyonunun korunması ve bu yönde geliştirilmesi, pazarın, destekleme politikalarının ona göre yönlendirilmesi gereklidir. Fındığa, çaya, balıkçılığa rağmen hayvancılığın birinci ekonomik gelir kaynağı olmayı koruduğu Doğu Karadeniz sahil şeridinde Çarşamba Ovası dışında büyük hayvancılık işletmesi kurma şansı bulunmuyor. Oysaki şarmpol kıyıları, bahçe kenarları ve yaylaları ile bölgede çok önemli bir hayvancılık ekonomisi her şeye rağmen sürdürülüyor. Bu ekonomiyi Amerikanvari işletmeler ile sürdürmek mümkün görülüyor. Farklı özellikleri ile Doğu Anadolu'nun büyük bir kısmı için de sonuç farklıdır. Gediz ovasında, Yukarı Sakarya havzasında, Marmara'nın bir kısmında, Trakya'da v.b. düşünülecek yapıları başka bölgelerde düşünemezsiniz, farklı düşünmeniz gerekir.

Yem kaynaklarını, iklimi ve coğrafyayı dikkate alarak hesap yapmak durumundayız. Samanı kaba yem olarak değerlendirecek, kalitesiz meralarda, yaylalarda otlayacak, tarla artıklarıyla yetinebilecek bir hayvancılık işletme yapısını da korumak mecburiyetindeyiz. Üstelik bu yapı çağın yeni akımı ekolojik üretim, doğanın ve gen kaynaklarının korunması ile birlikte kapısında tepindiğimiz AB ve diğer uluslar arası pazar ile rekabet edebilmemizin de olmazsa olmaz şartıdır.

Konuyu açmak, genişletmek, birçok farklı yönüyle değerlendirmek mümkündür. Hesabı yapacaklar için bu kadarı yeterli olur herhalde! Varsayımları kabul etmeyip kendi öngörülerinizle hesap yapabilirsiniz.

Gelin ezberi bırakalım, hesapları yeniden yaparak çıkış yolu arayalım.

05.11.2008

Dr. Mustafa Altuntaş, Uzman Veteriner Hekim, Türk Vet

Not: Bu makale;

www.turkvet.biz,

Süt Dünyası Dergisi: SAYI 17 | KASIM - ARALIK 2008

Çiftlik Dergisi, Aralık 2008 dergilerinde yayınlanmıştır.

Not: Yayın sonrasında fark edilen, hesaplamalarda yapılan matematiksel hatalar düzeltilerek yazı yeniden düzenlenmiştir.